

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۶ و ۷: اعراب فعل مضارع

موضوع: انواع اعراب فعل مضارع

اعراب فعل مضارع

* فعل مضارع به جز صیغه‌های ۶ (لغاتبات) و ۱۲ (للمخاطبات) که مبنی هستند، در بقیه‌ی صیغه‌ها معرب است.

* اعراب صیغه‌های ۶ و ۱۲ همواره محلی است، ولی اعراب سایر صیغه‌ها ظاهری (اصلی یا فرعی) است.

* انواع اعراب فعل مضارع

(۱) مرفوع : قبل از فعل مضارع، حرف عامل نباشد.	{	(۲) منصوب:
قبل از فعل مضارع، حرف عامل نصب یا جرّ باشد.		(۳) مجزوم:

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۶: اعراب فعل مضارع

موضوع: فعل مضارع مرفوع

(۱) فعل مضارع مرفوع:

(الف) مضارع مرفوع به اعراب اصلی و ظاهری ضمه (مرفوع به ضمه)
 (ب) مضارع مرفوع به اعراب ظاهری فرعی ثبوت نون اعراب (مرفوع به ثبوت نون اعراب)
 (ج) مضارع مرفوع به اعراب محلی (مرفوع محلاً) ← صیغه‌های ۶ و ۱۲

در ۳ گروه دسته‌بندی می‌شود:

نکته‌ی ترجمه:

ترجمه‌ی فعل‌های مضارع مرفوع به صورت مضارع اخباری است.

مثال: یذهبُ ← می‌رود

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۶: اعراب فعل مضارع

موضوع: فعل مضارع مرفوع به ضمه

الف) فعل مضارع مرفوع به ضمه:

در صیغه‌هایی است که حرکت ضمه در آخر فعل ظاهر می‌شود، یعنی صیغه‌های ۱ (للاغائب)، ۴ (للاغائبه)، ۷ (للمخاطب)، ۱۳ (للمتكلم وحدة)

و ۱۴ (للمتكلم مع الغير)

مثال:

۱) يَنْصُرُ ۴) تَنْصُرُ ۷) تَنْصُرُ ۱۳) أَنْصُرُ ۱۴) نَنْصُرُ

نکته: در این صیغه‌ها اگر فعل مضارع فعل معتل ناقص باشد، اعراب تقدیری است.

مثال:

۱) يَخْشَى ۴) تَخْشَى ۷) تَخْشَى ۱۳) أَخْشَى ۱۴) نَخْشَى

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۶: اعراب فعل مضارع

موضوع: فعل مضارع مرفوع به ثبوت نون اعراب

ب) فعل مضارع مرفوع به ثبوت نون اعراب:

* در صیغه‌های مثنی (صیغه‌های ۲، ۵، ۸ و ۱۱) و جمع مذکر (صیغه‌های ۳ و ۹) و مفرد مؤنث مخاطب (صیغه‌ی ۱۰) می‌باشد.

* «ن» در این صیغه‌ها «ن» اعراب یا «ن» عوض رفع است و به جای ضمه ظاهر شده است و علامت رفع است.

* قبل از «ن» اعراب، ضمائر فاعلی (در صیغه‌های مثنی «الف»، در صیغه‌های جمع مذکر «و» و در صیغه‌ی مفرد مؤنث مخاطب «ی»)

آمده‌اند.

نکته‌ی مهم: «ن» در صیغه‌های جمع مؤنث (۶ و ۱۲) علامت اعراب نیست بلکه ضمیر متصل مرفوعی است و نقش فاعل را دارد.

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۶: اعراب فعل مضارع

موضوع: فعل مضارع منصوب

۲) فعل مضارع منصوب

وقتی قبل از فعل مضارع حروف عامل نصب (ادات نصب) بیایند، فعل مضارع منصوب می‌شود.

حروف ناصبه عبارتند از: أَنْ - لَنْ - كَيْ (لَكَيْ) - إِذَنْ - حَتَّى - لَ

فعل مضارع منصوب در ۳ دسته قرار می‌گیرد:

- (الف) منصوب به اعراب اصلی ظاهری فتحه (منصوب به فتحه)
- (ب) منصوب به اعراب ظاهری فرعی حذف نون اعراب (منصوب به حذف «ن»)
- (ج) منصوب به اعراب محلی (منصوب محلاً) ← در صیغه‌های ۶ و ۱۲

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۶: اعراب فعل مضارع

موضوع: فعل مضارع منصوب به فتحه

الف) فعل مضارع منصوب به فتحه:

در صیغه‌های ۱، ۴، ۷، ۱۳ و ۱۴، فعل مضارع حرکت فتحه می‌گیرد.

مثال:

۱) أَنْ يَذْهَبَ

۴) أَنْ تَذْهَبَ

۷) أَنْ تَذْهَبَ

۱۳) أَنْ أَذْهَبَ

۱۴) أَنْ نَذْهَبَ

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۶: اعراب فعل مضارع

موضوع: فعل مضارع منصوب به حذف «ن»

(ب) فعل مضارع منصوب به حذف «ن» اعراب:

در صیغه‌های مثنی، جمع مذکر و مفرد مؤنث مخاطب برای منصوب کردن فعل مضارع، نون اعراب حذف می‌شود.

مثال:

مثنی: (۲) لَنْ يَنْصُرَا	(۵) أَنْ تَنْصُرَا	(۸) كَيْ تَنْصُرَا	(۱۱) حَتَّى تَنْصُرَا
جمع مذکر: (۳) أَنْ يَنْصُرُوا	(۹) حَتَّى تَنْصُرُوا		
للمخاطبة: (۱۰) أَنْ تَنْصُرِي			

نکته: «ن» در صیغه‌های ۶ و ۱۲ فاعل است و هنگام نصب حذف نمی‌شود. اعراب این صیغه‌ها محلّی است.

مثال:

(۶) لَنْ يَذْهَبَنَّ (۱۲) أَنْ تَذْهَبَنَّ

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۶: اعراب فعل مضارع

موضوع: ترجمه‌ی فعل مضارع منصوب

ترجمه‌ی فعل مضارع منصوب:

ترجمه ادوات نصب:

حَتَّى	لَ	إِذْنَ	كَيْ (لِكَيْ)	لَنْ	أَنْ
↓	↓	↓	↓	↓	↓
تا اینکه	برای اینکه	بنابراین	برای اینکه، تا	(هرگز) + مستقبل منفی	که، اینکه

* تمام عامل‌های نصب به جز «لَنْ» فعل مضارع را از نظر معنا به مضارع التزامی تبدیل می‌کنند:

مثال:

كَيْ يَذْهَبَ ← تا برود	أَنْ يَذْهَبَ ← که برود
حَتَّى يَذْهَبَ ← تا اینکه برود	لِإِذْنَ يَذْهَبَ ← برای اینکه برود

* «لَنْ» فعل مضارع را در معنا به فعل مستقبل منفی (آینده ی منفی) تبدیل می‌کند و مخالف «سَ، سوفَ» است.

لَنْ يَذْهَبَ ← (هرگز) نخواهد رفت ≠ سَيَذْهَبُ ← خواهد رفت

مثال:

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۶: اعراب فعل مضارع

موضوع: نکته‌ای درباره ی حتّی

نکته:

«حتّی» هنگامی که بر سر فعل مضارع بیاید «حرف ناصبه» است اما اگر بر سر اسم ظاهر شود «حرف جرّ» است. «حتّی» اگر بر سر فعل ماضی بیاید حرف ناصبه نیست.

مثال: عین «حتّی» النّاصبه:

(۱) إِنَّ أَخِي سَيُسَاعِدُنِي الْيَوْمَ حَتَّى يَجِيءَ أَبِي!

(۲) إِنَّهُ أَنْفَقَ جَمِيعَ أَمْوَالِهِ قَبْلَ وَفَاتِهِ حَتَّى أَلْبَسْتَهُ!

(۳) كَانَا يَتَكَلَّمَانِ مَعًا عَنْ سَفَرَتَهُمَا الْعِلْمِيَّةِ حَتَّى بَكَى الطِّفْلُ!

(۴) اعْتَرَضْتُ الْعَجُوزَ عَلَى الْحَاكِمِ اعْتِرَاضًا حَتَّى أَخَذْتُ نَعَاجَهَا!

پاسخ: گزینہ ی ۱

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۶: اعراب فعل مضارع

موضوع: حروف ناصبه + لای نفی

نکته: گاهی بعد از حروف ناصبه، لای نفی ظاهر می‌شود که غیر عامل است. در این حالت تنها معنای فعل منفی می‌شود و اعراب فعل نیز منصوب است.

مثال:

أَن لا يذهبوا ← که نروند

حتَّى لا تفسدَ ← تا اینکه فاسد نشود

نکته: أَلَّا يذهبَ ← (أَن + لای نفی + يذهبَ) ← که نرود

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۷: اعراب فعل مضارع

موضوع: فعل مضارع مجزوم

(۳) فعل مضارع مجزوم

* وقتی قبل از فعل مضارع یکی از ادوات جزم بیاید.

ادوات جزم دو دسته هستند:

- (الف) جازم یک فعل مضارع ← شامل لم - لَمَّا - لام امر (لِ) - لای نهی
- (ب) جازم دو فعل مضارع (ادوات شرط) ← شامل إِنْ - مِنْ - مَا - أَيْنَمَا

* نکته ی ۱: ادوات جازم یک فعل مضارع همگی حروف جازمه هستند.

* نکته ی ۲: در بین ادوات شرط «إِنْ» حرف شرط است ولی «مِنْ، ما و أَيْنَمَا» اسم شرط می باشند.

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۷: اعراب فعل مضارع

موضوع: انواع علامت جزم فعل مضارع

علامت جزم فعل مضارع به سه شکل است:

الف) مجزوم به اعراب اصلی و ظاهری (سکون ْ)

ب) مجزوم به اعراب ظاهری فرعی حذف نون اعراب (مجزوم به حذف نون اعراب)

ج) مجزوم به اعراب محلی (مجزوم محلاً) ← صیغه‌های ۶ و ۱۲

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۷: اعراب فعل مضارع

موضوع: علامت جزم فعل مضارع

* مضارع مجزوم به سکون در صیغه‌های ۱، ۴، ۷، ۱۳ و ۱۴ به کار برده می‌شود. مثال: لم نخرجْ

* مضارع مجزوم به حذف نون اعراب در صیغه‌های ۲، ۵، ۸ و ۱۱ (مثنی)، ۳ و ۹ (جمع مذکر) و ۱۰ (للمخاطبة) به کار برده می‌شود.

مثال: لَمَّا تَذْهَبِي

نکته: در صیغه‌های ۱، ۴، ۷، ۱۳ و ۱۴، اگر فعل مضارع ناقص باشد، اعراب آن در حالت جزم به صورت حذف حرف عله (مجزوم به حذف

حرف عله) می‌باشد. مثال: لم ادعْ

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۷: اعراب فعل مضارع

موضوع: لام امر

* لام امر:

* لام امر تنها بر سر صیغه‌های غائب و متکلم فعل مضارع می‌آید و معنی آن‌ها را امری می‌کند.

نکته‌ی مهم: حرف «ل» چهار نوع است:

(۱) حرف جرّ (لِ) ← بعد از آن اسم می‌آید ← معنی: برای

(۲) حرف تأکید (لَ) ← بعد از آن هر کلمه‌ای می‌آید ← معنی: حتماً

(۳) حرف نصب (لِ) ← بعد از آن فعل مضارع می‌آید.

(۴) حرف جزم (لِ) ← بعد از آن فعل مضارع می‌آید.

مثال: لِبْنَاءِ الْمَسْتَشْفَى: برای ساخت بیمارستان

مثال: إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خَسْرٍ: همانا انسان حتماً در زیان است.

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۷: اعراب فعل مضارع

موضوع: ل + فعل مضارع

نکته: «ل» + فعل مضارع ← «ل» می تواند عامل جزم یا نصب باشد. برای تشخیص آن:

(۱) اگر «ل» + فعل مضارع اول جمله باشد ← احتمالاً عامل جزم (امر غایب و متکلم)

اگر «ل» + فعل مضارع وسط جمله باشد و قبل از آن فعل دیگری آمده باشد ← عامل نصب

(۲) معنای لام جازمه «باید» و معنای لام ناصبه «برای اینکه» است.

مثال: ليجعل الإنسان جُهد هذا الحيوان نصبَ أَعينه ليصل إلى أهدافه!

مضارع منصوب

مضارع مجزوم به لام نهی

معنی: انسان باید تلاش این حیوان را نصب العین خود قرار دهد برای اینکه به اهدافش برسد.

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۷: اعراب فعل مضارع

موضوع: انواع U

لای نفی ← غیر عامل ← اعراب فعل مضارع را تغییر نمی‌دهد.

* انواع لا قبل از فعل

لای نهی ← عامل جزم ← اعراب فعل مضارع را مجزوم می‌کند. بیشتر در صیغه‌های مخاطب استفاده می‌شود.

* «لای نفی + فعل مضارع» به صورت «مضارع اخباری منفی» ترجمه می‌شود.

* «لای نهی + فعل مضارع» در صیغه‌های غائب به صورت «نباید + مضارع التزامی» و در صیغه‌های مخاطب به صورت «نهی» ترجمه می‌شود.

لا یذهبوا ← نباید بروند.

مثال نهی: لا تذهبوا ← نروید.

مثال نفی: لا یذهبون ← نمی‌روند.

لای نفی جنس ← عامل ← مثال: لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ! ← هیچ خدایی جز الله نیست!

* انواع لا قبل از اسم

لای عطف ← غیر عامل ← مثال: جاء علیّ لا حسن! ← علی آمد نه حسن!

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۷: اعراب فعل مضارع

موضوع: نکات ترجمه‌ی حروف جازمه‌ی لم و لمّا

ترجمه‌ی لم و لمّا:

ماضی منفی	}	لم + فعل مضارع
ماضی نقلی منفی		
مثال: لم يذهبْ ← نرفت / نرفته است.		

لمّا + فعل مضارع ← ماضی نقلی منفی

مثال: لمّا يذهبْ ← نرفته است.

نکته: حروف جازمه‌ی یک فعل مضارع، با فعل ماضی نمی‌آیند به جز «لمّا» که وقتی با فعل ماضی می‌آید مفعول فیه می‌باشد و به معنای

«وقتی که، هنگامی که» است و در اعراب فعل ماضی هیچ تأثیری ندارد.

لمّا ذهبَ إلى المدرسة رأى صديقه! ← وقتی که به مدرسه رفت، دوستش را دید!

نکته: لم ← حرف جازم

لم ← اسم استفهام و غیرعامل به معنای «چرا»

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۷: اعراب فعل مضارع

موضوع: ادوات شرط

ادوات شرط:

* ادوات شرط (إِنْ، مَنْ، مَا وَأَيْنَمَا) دو فعل پس از خود را مجزوم می‌نمایند ← به فعل اول «فعل شرط» و به فعل دوم «جواب شرط» گفته می‌شود.

مثال: ما تفعلوا من خير يعلمه الله!

فعل شرط مجزوم به حذف «ن» جواب شرط و مجزوم به سکون

* ممکن است فعل شرط یا جواب شرط یا هر دو فعل ماضی باشند. در این صورت اعراب فعل ماضی به عِلّت مبنی بودن «محلّ مجزوم» می‌باشد.

مثال: من تَوَكَّلَ على الله نَجَّحَ في حياته!

فعل شرط محلّ مجزوم جواب شرط محلّ مجزوم

* جواب شرط می‌تواند به صورت جمله ی اسمیه، «قد + فعل ماضی»، فعل امر، فعل نهی نیز بیاید که در این صورت قبل از جواب شرط

حرف «ف» جوابیه (یا ف جزای شرط) می‌آید. در این حالت جواب شرط «محلّ مجزوم» است.

مثال: من يتوكل على الله فهو حسبه!

جمله ی اسمیه محلّ مجزوم

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۷: اعراب فعل مضارع

موضوع: ترجمه‌ی جمله شرطیه

ترجمه‌ی جمله‌ی شرطیه:

* ترجمه‌ی ادوات شرط:

أَينما	ما	من	إن
↓	↓	↓	↓
هر جا	هر چیز	هر کس	اگر

* در جمله‌ی شرطیه فعل شرط (چه ماضی باشد چه مضارع) به صورت مضارع التزامی ترجمه می‌شود و جواب شرط (چه ماضی باشد چه

مضارع) به صورت مضارع اخباری (یا گاهی مستقبل) ترجمه می‌گردد.

مثال:

إن تذهبْ أذهبْ! ← اگر بروی، می‌روم!

من صَبَرْتُ نَجَحْتُ! ← هر کس صبر کند، پیروز می‌شود!

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۷: اعراب فعل مضارع

موضوع: نکته

نکته: گاهی بعد از فعل مضارع مجزوم اسم دارای «ال» می‌آید که در این حالت برای رفع التقای دو ساکن، «کسره» در انتهای فعل مضارع می‌آید. این کسره علامت اعراب نیست. (فعل مضارع مجرور وجود ندارد!)

مثال:

لَمْ يَذْهَبِ التَّلَامِيذُ! لِيَجْعَلَ الْإِنْسَانُ جُهدَ هَذَا الْحَيَوَانِ نَصْبَ أَعْيُنِهِ!

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۷: اعراب فعل مضارع

موضوع: انواع «ما»

* انواع «ما»:

(۱) حرف ← ماى نافیه ← غالباً ماضی و گاهی مضارع را نفی می کند / غیر عامل است.

مثال: ما ذهب إلى البيت! ← به سمت خانه نرفت!

(۲) اسم ← الف) موصول عام ← غالباً در وسط جمله و گاهی در ابتدای جمله می آید و بعد از آن یک جمله یا شبه جمله می آید. / غیر عامل است

معنی: چیزی که، آنچه که

مثال: ما نطلب منك هو الغفران! ← آنچه از تو می خواهیم همان بخشش است!

ب) استفهام ← غالباً اول جمله ی سؤالی می آید / غیر عامل است.

معنی: چه چیزی

مثال: ما هذا في يدك؟ ← چه چیزی در دست توست؟

ج) شرط ← غالباً اول جمله می آید و بعد از آن فعل شرط و جواب شرط می آید و آن ها را مجزوم می کند. (عامل جزم)

معنی: هر چه

مثال: ما تفعلوا من خير يعلمه الله! ← هر چه از خیر انجام دهید، خدا آن را می داند!

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۷: اعراب فعل مضارع

موضوع: انواع «من»

انواع «من»:

(۱) اسم موصول عام ← غالباً در وسط جمله می آید و پس از آن همواره یک جمله یا شبه جمله می آید.

معنی: کسی که

مثال: أَحَبُّ مَنْ يَسَاعِدُنِي! ← دوست می دارم کسی را که کمکم کند!

(۲) اسم استفهام ← غالباً اول جمله ی سؤالی می آید.

معنی: چه کسی؟

مثال: مَنْ أَنْتَ؟ ← تو چه کسی هستی؟

(۳) اسم شرط ← غالباً اول جمله می آید و بعد از آن فعل شرط و جواب شرط می آید که آن ها را مجزوم می کند. (عامل جزم است)

معنی: هر کس

مثال: مَنْ يَجْتَهِدْ يَنْجَحْ! ← هر کس تلاش کند، پیروز می شود!

عنوان کتاب: عربی ۲

درس ۶ و ۷: اعراب فعل مضارع

موضوع: «إن، أن، أن و إن»

* دقت کنید:

إن ← حرف شرط، عامل جزم دو فعل

أن ← از حروف ناصبه فعل مضارع

إنّ و أنّ ← حروف مشبّهة بالفعل